

7. Постанова від 13 жовтня 2015 р. № 935 Деякі питання державних вищих навчальних закладів, переміщених з району проведення антитерористичної операції. Урядовий поряток. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/248633920> (дата звернення: 13.10.2023).

Гладкін В.В.

Київський університет інтелектуальної власності та права

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ДОСВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Права людини в умовах війни в Україні є особливо вразливими, а захист прав може бути суттєво ускладненим. Забезпечення і гарантування прав та свобод громадянам України, це нагальна проблема сьогодення, коли держава-окупант надає своє громадянство жителя окупованої території всупереч їх бажанню.

Ті події що відбуваються в Україні з 2014 р., тобто протягом останніх дев'яти років, на тимчасово окупованих територіях, свідчить про серйозні порушення прав і свобод людини. Наприклад: коли громадян України що знаходяться на окупованих територіях росія залякуваннями, погрозами або шантажем змушує прийняти своє громадянство або відмовитись від попереднього громадянства-громадянства України, щоб громадяни мали доступ до житла, працевлаштування, вільного пересування чи інших соціальних прав, а також є масові випадки дискримінації за ознакою національності. Тому, таке примусове нав'язування громадянства є несумісним з правом на громадянство, закріпленим у статті 15 Загальної декларації прав людини [1], яка містить три різні аспекти – право набуття, збереження та зміни громадянства – «ніхто ніколи не може бути незаконно позбавлений свого громадянства або права на зміну свого громадянства», й будь-яка натуралізація, в принципі, вимагає згоди особи. У сучасному міжнародному праві вимога індивідуальної згоди впливає з конституційних прав людини [2]. Індивідуалізована натуралізація є нелегітимною і незаконною, відповідно до норм міжнародного права, якщо згода осіб не є вільною і, отже, є нікчемною, тобто такою, що не існує юридично. Це стосується тих випадків, коли тиск, погроза чи сила застосовуються з

метою отримання згоди особи на набуття нового громадянства. Повага до волі особи є необхідною, але недостатньою умовою для того, щоб натуралізація особи була міжнародно законною. Міжнародне право накладає додаткові обмеження, окрім вимоги індивідуальної згоди. Як наслідок, навіть якщо особа дає згоду на натуралізацію, цей акт може не мати юридичної сили на міжнародному рівні. Як і всі права людини, право людини на громадянство може бути обмежене для захисту законних інтересів держави. І якщо акт натуралізації виходить за рамки міжнародно-правових обмежень, натуралізація (а отже, і громадянство) є свавільною і такою, що порушує міжнародне право. Міжнародне право відіграє важливу роль у гарантуванні прав людини на громадянство, накладаючи певні обмеження, тому акти натуралізації, які ігнорують ці обмеження, є незаконними.

Особа, яка набуває нове громадянство шляхом примушування, не втрачає свого колишнього громадянства з точки зору міжнародного права, і Україна не повинна розглядати таку особу як іноземця з точки зору свого національного законодавства. Закон України « Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України » встановлює що будь-який акт (рішення, документ), виданий на тимчасово окупованій території незаконними органами, є не дійсним і не створює правових наслідків (крім актів, які засвідчують народження, смерть, укладання та розірвання шлюбу, наразі вони беруться до уваги судами України) [3]. Треті країни мають продовжувати ставитися до жертв російського свавілля та примусу як до громадян України, оскільки інакше невизнання примусового російського громадянства призведе до того, що вони стануть особами без громадянства.

І якщо масова натуралізація, здійснена не насильницьким шляхом, сама по собі не порушує міжнародне право, то методи дії росії на тимчасово окупованих територіях України є прямими зловживаннями міжнародно-правовими актами та принципами, такими як право народу на самовизначення, а також це є агресивною, завойовницькою формою втручання у внутрішні справи іншої країни.

І хоча держава не може заборонити жодному зі своїх громадян отримати інше громадянство, то вона це може зробити, якщо між іншою державою та цією особою

немає фактичного зв'язку. Свавільне, примусове надання громадянства країною окупантом, жодним чином не відповідають міжнародно-правовим зобов'язанням. Використання «паспортизації» під час підготовки до збройної агресії росії та наступного повномасштабного вторгнення на суверенну та незалежну територію України в лютому 2022 року свідчить про викривлене тлумачення росією імперативних норм міжнародного права, свідоме спотворення фактів, їх викривлення, для підступного та віроломного нападу на сусідню країну.

З точки зору сучасного міжнародного права російську політику примусової «паспортизації» важко оцінити, оскільки вона вибивається за його кордони. Проте аналіз цієї «паспортизації» у світлі міжнародного права може допомогти оперативно виявити та запобігти свавільній та примусовій натуралізації громадян України, яка порушує міжнародне право і не повинна визнаватись цивілізованим світом.

Література:

1. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. [Загальна декларація прав людини | від 10.12.1948 \(rada.gov.ua\)](#)
2. Конституція України - Розділ II ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. [Конституція України - Розділ II \(president.gov.ua\)](#)
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. [Про забезпечення прав і сво... | від 15.04.2014 № 1207-VII \(rada.gov.ua\)](#)
4. Словник української мови online. Томи1-13 [sum20ua.com/Entry/index?wordid=70247&page=2214](#)